

EBRIS | We may
books
HAKĪM ABŪ' L MAJD MAJDŪD
SANĀ'Ī DIN GHAZNA

GRĂDINA TAINICĂ A ADEVĂRULUI

Cuvânt înainte, introducere și note:
James Stephenson

Traducere și îngrijire ediție:
Mariana Buruiană

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
ABREVIERI	17
INTRODUCERE	19
I. Viața autorului	19
II. Manuscrise și litografii	23
III. Istoria textului	27
IV. Comentatorii	39
V. <i>Hadīqatu' L-Haqīqat</i>	44
VI. Prefața lui Sanā'ī	52

**GRĂDINA TAINICĂ A ADEVĂRULUI
(*HADĪQATU' L-HAQĪQAT*)**

ÎN NUMELE LUI DUMNEZEU	
ATOTMILOSTIVUL, ATOATEMILOSTIVUL	61
Despre cunoașterea lui Dumnezeu	64
Despre afirmarea Unității	66
Despre Dumnezeu–Cauza Primă	69
Despre puritatea inimii	71
Despre oamenii orbi și despre cunoașterea elefantului	73

Despre alegoria de mai sus	74
Despre cei care nu iau aminte	75
Despre pașii urcușului	75
Despre protecția și paza Domnului	77
Parabola celor care dau milostenii	78
Despre cauza întreținerii noastre	79
Despre călăuzirea corectă	81
Despre predarea sinei	82
Despre măreția Sa	84
Despre râvna serioasă	87
Despre călătorul pe cale	88
Despre a fi tăcut	90
Parabola celor care nu iau aminte	91
Parabola ochiului sașiului	92
Din nou despre parabola celor care nu iau aminte	95
Lauda Atotputerniciei Sale	96
Despre proverbe și avertizări	97
Despre nevoia de Dumnezeu	99
Despre înjosirea de sine și umilință	100
Despre dreptatea prințului și protecția supușilor săi	103
Despre sărbătorirea laudei Domnului	104
Despre discipolul pios și Marele Învățător	105
Cu privire la casa înșelăciunii	107

Despre recunoștință	110
Despre mânia și blândețea Sa	111
Despre atotștiința Sa și despre cunoașterea pe care El o are în privința minților oamenilor	115
Despre binefacerile lui Dumnezeu. Cu adevărat El dă cele trebuincioase	117
O poveste (I)	119
O poveste (II)	120
Despre dorința de Dumnezeu	120
Despre dragoste și însingurare	121
Despre renunțare și râvnă aprinsă	124
Despre urmarea căii lumii celeilalte	125
Despre omul învățat și despre cel nebun	129
O poveste (III)	129
Despre încrederea în Dumnezeu	131
Despre încrederea în Dumnezeu arătată de o bătrână	131
[Despre <i>Kalima</i>]	133
Despre interpretarea visului	134
Despre visele cu oameni și veșminte	137
Despre visele cu meșteșugari	138
Despre visele cu dobitoace	138
Despre visele cu animale sălbatice	139
Despre visele cu lumini și stele	139

Despre incompatibilitatea celor două sălașuri	140
Parabola școlarilor	144
Despre strădania pe calea lui Dumnezeu	145
Despre milostenie și daruri	146
Povestea lui Qais Ibn' Āsim	146
Despre prietenia strânsă și despre atașament	148
Cel care este indiferent față de lume capătă o „zestre de la Domnul care e mai bună și durează o vecie”	151
Despre ascetismul ascetului	151
Despre iubirea față de lume și felul oamenilor din ea	152
Despre cuvântările către Dumnezeu, despre înjosire de sine și umilință	155
Despre participarea inimii la rugăciune	158
Despre nereușită în rugăciune	161
Despre preamărire și laudă	164
Despre sărăcie și nedumerire	164
Despre a fi fericit în domnul și a fi plin de umilință în fața lui	165
Despre bunătatea și răsplata Sa	168
Despre întoarcerea la Dumnezeu	170
Cel care se încrede în supunerea sa suferă o rană văzută	171
Despre devoțiunea față de Dumnezeu	172

Despre mila Sa	173
Despre Cel care dă hrană și apă	174
Despre mulțime. Aceștia sunt ca vitele – ba chiar cu mult mai rău	175
Despre dorința de Dumnezeu	176
Despre porunca și hotărârea Sa și despre puterea Lui creatoare	178
Despre pomenirea cuvintelor Domnului Atotcunoscător	182
Despre slava Coranului	183
Despre recitarea secretului Coranului	185
Recitarea miracolului săvârșit de Coran	188
Despre călăuzirea Coranului	189
Despre măreția Coranului.	190
Despre acuzațiile aduse de Cuvântul lui Dumnezeu	192
Despre dulceața Coranului	193
Despre ascultarea Coranului	195
Comparație între creația lui Adam și cea a lui Iisus, fiul Mariei (<i>Pacea să fie cu amândoi!</i>)	197
Pomenirea profeților este mai bună decât vorba nebunilor	199

ÎN NUMELE LUI DUMNEZEU ATOTMILOSTIVUL, ATOATEMILOSTIVUL

O, Tu, cel care hrănești mintea, care împodobești trupul! O, Tu, care dai înțelepciune, care Te arăți îndurător față de cei nesăbuiți, Creator și Susținător al pământului și al timpului, Păzitor și Apărător al casei și al celui ce locuiește în ea! Sălaş și sălășliitor, totul este creația Ta; timp și pământ, toate sunt sub cârmuirea Ta; foc și vânt, apă și pământ neclintit, toate sunt sub stăpânirea omnipotenței Tale, o, Tu, Cel Inefabil! De la tronul Tău până la pământ, totul nu este decât o fărâmă din ceea ce Tu ai creat; inteligența vie e al Tău grabnic mesager. Fiecare limbă care mișcă în gură are viață pentru a-ți aduce Ție laudă; numele Tale mari și sfinte sunt dovada bunătății Tale, binefacerilor și îndurării tale. Fiecare dintre ele este mai mare decât cerurile și pământul și îngerii; ele sunt o mie și una și ele sunt nouăzeci și nouă; fiecare dintre ele ține de una dintre nevoile oamenilor, dar aceia care nu se împărtășesc din tainele Tale sunt îndepărtați de la ele. O, Doamne, prin

mila și harul Tău, îngăduie acestei inimi și acestui suflet să aibă o viziune a numelui Tău!

Necredința și credința, amândouă călătorind pe calea Ta, exclamă: doar El este, El nu are un al doilea. Creatorul, Cel care Dăruiește, Cel Puternic este El; Unul, Atotputernicul – El nu este ca noi, Cel Viu, Cel Etern, Atotștiutorul, Cel care Hrănește creația, Cuceritorul și Iertătorul. El produce mișcarea și El produce repaosul; doar El este Cel care este, nu este un altul în afară de El; de atribui existență fundamentală oricărui lucru, tu îl afirmi ca fiind partenerul Său – ferește-te de aceasta!

Slăbiciunea noastră e o dovada desăvârșirii Sale; atotputernicia Sa este expresia Numelor Sale. Atât *Nu*, cât și *Da* se întorc deopotrivă de la această casă a fericirii cu buzunarul și desaga goale. Ce se poate afla deasupra închipuirii și rațiunii, percepției și gândirii, decât mintea celui care Îl cunoaște pe Dumnezeu? Căci pentru un cunoscător al lui Dumnezeu, oriunde se află, în oricare stare, Tronul Domnului e un covor sub picioarele lui. Sufletul văzător știe că lauda este nebunie când e dăruită altcuiva decât Creatorului; El, care poate crea trupul din țărână, și poate face din vânt purtătorul glasului, [el care este] Dătătorul rațiunii, cel care Inspiră inimile, Creatorul cauzelor; nașterea și decăderea, toate sunt opera Sa; El e sursa întregii creații și locul în care ea se întoarce; toate vin de la El și se reîntorc la El; bune și rele toate se întorc la El. El creează liberul exercițiu al bunătății și al răutății; El e Autorul sufletului, Izvorul înțelep-

ciunii; El din nimic te-a creat pe tine; tu nu valorai nimic și El te-a ridicat.

Nicio minte nu poate atinge înțelegerea felului Său de a fi; rațiunea și sufletul nu cunosc perfecțiunea Sa. Inteligența este orbită de măreția Sa, ochiul sufletului pălește în fața perfecțiunii Sale. Inteligența Primordială¹ e un produs al naturii Sale, pe aceasta a recunoscut-o ca pe o știință despre Sine Însuși. Închipuirea nu poate să cuprindă slava pe care o are Esența Sa; puterea de înțelegere destramă limitele din fața felului în care ființează natura Sa. Focul Lui, din care, în semeție, Își făuri covorul, a ars aripa rațiunii; sufletul este un servitor din alaiul Său, rațiunea o novice la școala Sa. Ce este rațiunea în această „casă de oaspeți”? Doar un scrib nepri-ceput al operei lui Dumnezeu.

Ce este cu această inteligență², instigatoare la sminteli? Ce e cu această natură în schimbare permanentă? Numai când El îi arată inteligenței drumul spre Sine însuși, Inteligența poate să-L laude într-un fel potrivit. Din moment ce Intelectul a fost primul dintre lucrurile create, el e deasupra tuturor celorlalte lucruri ce pot fi alese; totuși, Inteligența/Intelectul nu e decât unul dintre cuvintele din cartea Sa; Sufletul – unul dintre veghetorii de la ușa Sa. El desăvârșește iubirea printr-o iubire reciprocă; dar

---

¹ Este vorba despre Intelectul Prim, *'Aql al-Awwal*, „primul creat de Dumnezeu”. (N. tr.)

² Reflectarea Intelectului Prim, care este intelectul individual, sau inteligența particulară. (N. tr.)

inteligența¹, El o mărginește chiar cu inteligența². La fel ca noi, Intelectul e tulburat pe drumul spre natura Sa; asemenea nouă, se află în încurcătură. El e Inteligența inteligenței și Sufletul sufletului; și ceea ce se află deasupra lor, El este. Cum poate cineva prin stârnirea minții și a sufletului, a simțurilor, să ajungă la cunoașterea lui Dumnezeu? Dar dacă Dumnezeu e Cel care îi arată calea, cum ar putea omul să-i cunoască vreodată Divinitatea?

DESPRE CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU

În afara Lui nu Îl poate cunoaște nimeni; natura Lui nu poate fi cunoscută decât prin El Însuși. Rațiunea i-a căutat esența – dar n-a izbândit [în încercarea ei]; neputința se porni în grabă pe drumul Său, și Îl cunosc³. Mila Sa este cea care spune: „Cunoaște-mă!”; altfel cum ar putea cineva, prin rațiune și simțuri, să-L cunoască? Cum ar putea, călăuzit fiind de simțuri? Cum ar putea o nucă să stea neclintită pe vârful unei cupole? Rațiunea te va conduce, dar numai până la ușă; Harul Lui este cel care ne duce la El. Nu poți călători până acolo călăuzit de rațiune; nu fi ca alții și nu săvârși această nebulie. Harul Său e cel care ne conduce pe drum; lucrările Sale sunt călăuze și mărturii ale Lui. O, tu, cel ce ești neputincios să-ți cunoști propria natură, cum ai putea vreodată să-L cunoști pe Dumnezeu? Deoarece tu nu ai putere să te

¹ Ca o calitate a Intelectului. (N. tr.)

² Cu inteligența intelectului reflectat, individuală. (N. tr.)

³ Cunoscându-se pe sine ca imperfectă, condiționată, secundă. (N. tr.)

cunoști pe tine însuși, cum [ai putea] să devii cunoscător al Atotputernicului? Deoarece nu știi să faci nici măcar primii pași spre cunoașterea Lui, cum crezi că ai putea cugeta la El așa cum este?

De vrei să-L descrii cu argumente? Vorbirea e o comparație, iar liniștea o părăsire a datoriei. Cea mai înaltă realizare a rațiunii pe drumul către El este uimirea; bogățiile oamenilor reprezintă nesațul lor după El.

Închipuirea este neputincioasă în fața Calităților Lui; înțelegerea se laudă în zadar cu puterile ei; profeții sunt confuzi în fața acestor „realități sintetice”, sfinții sunt cuprinși de uimire în fața acestor Atribute. El este cel dorit, stăpânul minții și al sufletului, scopul discipolului și al celui dedicat. Rațiunea este ca un ghid pentru existența Sa; toate ființele se află sub piciorul existenței Sale. Lucrările Lui nu sunt îngrădite de „înăuntru” și „înafară”; Esența Sa este superioară lui „cum” și „de ce”. Inteligența nu atinge înțelegerea Esenței Lui; sufletul și inima rațiunii sunt praful de pe drum; rațiunea, fără leacul care limpezește ochii din prietenia cu El, nu are vreo cunoaștere a divinității Sale. De ce îți provoci închipuirea să scruteze după El? Cum poate o tinerete fără experiență să vorbească despre Cel Etern?

Prin gândire, cugetare și simțuri, nicio faptură nu poate ajunge să-l cunoască pe Domnul. Când slava naturii Sale se înfățișează rațiunii, înlătură cu totul și minte și suflet. Lasă rațiunea să fie investită cu demnitatea rangului pe care-l are credinciosul

[Înger] Gabriel; și mai mult, în fața întregului Regalității Sale, un [Înger precum] Gabriel devine mai mic decât o vrabie, pătruns de-o spaimă plină de respect; mintea ajunge acolo înclinându-și capul, sufletul zboară într-acolo îndoindu-și aripa. Tine-rețea neîncercată vorbește despre Cel Etern numai în lumina rațiunii superficiale și a sufletului întinat; vrea oare natura ta, în călătoria spre maiestatea și slava Esenței Sale, să atingă cunoașterea Lui?

DESPRE AFIRMAREA UNITĂȚII

El este Unul¹, și numerele nu își află locul în El²; El este Absolutul³, și dependența este departe de El; nu Acela pe care rațiunea și înțelegerea îl poate cunoaște, nu acel Absolut pe care simțul și imaginația îl poate recunoaște. El nu e multitudine și nici lipsă nu e; unu înmulțit cu unu rămâne unu. În dualitate numai răul și eroarea se află; în unicitate nu există nicicând vreo greșală.

Cât timp multitudinea și confuzia rămân în inima ta, poți să spui tu „Unu” sau „Doi” — ce contează, căci ambii sunt la fel. Tu, pășune a demonului, ce poți ști cu certitudine, și cât de mult, și de ce, și

¹ Este Numele divin AHAD sau *Ahadiyya*; nu are sensul numeral, ci de Tot absolut. (N. tr.)

² De aceea adevăratul Său Nume ar putea fi „Trans-Unitate”, în sensul în care aceeași Realitate în tradiția hindusă se numește *Adwaita*, „Nedoime”. (N. tr.)

³ Poate fi redat prin termenul coranic *Samad* – Cel a cărui Ipseitate (sau Aseitate) este suverană. (N. tr.)

cum! Fii cu băgare de seamă! Măreția sa nu vine din multitudine; Esența Sa este dincolo de număr și de calitate; căutătorul slab să nu întrebe *Este oare?* sau *Cine?* în privința Lui. Nimeni nu a glăsuțit despre Atributele Creatorului – cantitate, calitate, de ce sau ce, cine și unde. Mâna sa este putere, Fața Sa eternitate¹; „a veni” este înțelepciunea Sa, „coborârea” este darul Său; cele două picioare ale Lui sunt maiestatea răzbnării și demnității, cele două degete sunt puterea efectivă a poruncii și dorinței Lui. Toate existențele sunt supuse atotputerniciei Sale; toate sunt prezente în El, toate Îl caută pe El; mișcarea luminii este către lumină—cum ar putea lumina să fie separată de soare?

În comparație cu existența Sa, eternitatea începe în afara zilei de dinainte de ieri; vine în zorii zilei și încă vine târziu. Cum ar putea lucrarea Sa să fie limitată de eternitate? Eternitatea fără de început Îi este rob supus; și nu cugeta și nu-ți închipui că eternitatea fără sfârșit este [mai mult], căci eternitatea fără sfârșit este la fel ca eternitatea fără început².

¹ În tradiția sufită este Esența lui Dumnezeu; ea se oglindește în om legitimându-l și conferind consistență ființei sale. (N. tr.)

² „Eternitatea fără sfârșit” (*abad*) și „eternitatea fără început” (*azal*) sunt cele două expresii folosite pentru a exprima „eternitatea” în sensul pe care îl înțelegem în mod curent. Ele exprimă „eternitatea din acest moment al existenței subiectului, în această clipă (*waqt*) spre viitor” și „eternitatea până în clipa în care se află subiectul”; deci „clipa” este ca un cursor, ea însăși fără dimensiune, reprezentând „eternul prezent” sau, după expresia unui scriitor român: „clipa cuprinzătoare de veșnicii”. (N. tr.)